

Gemeente Amsterdam
t.a.v. dhr. Eric van der Burg, Wethouder Zorg
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Datum: 5 januari 2012 Kenmerk: 12-0001 AW/FO
Onderwerp: reactie Cliëntenbelang Amsterdam op concept Wmo-beleidsplan 2012 - 2016

Geachte Wethouder Van der Burg,

Met het concept-Wmo-beleidsplan 2012 – 2016 koerst de gemeente aan op een nieuwe inrichting van het Amsterdamse stelsel van zorg en welzijn. Cliëntenbelang Amsterdam ziet in de beleidsvoornemens een aantal positieve punten, waarvan we er hier enkele noemen: De gemeente neemt een verantwoordelijkheid op zich voor de kwaliteit van de intramurale zorg voor ouderen en gehandicapten. De gemeente kent – in de context van drastische bezuinigingen - prioriteit toe aan kwetsbare groepen die kunnen rekenen op zorg, voorzieningen en ondersteuning. Amsterdam hecht er waarde aan dat burgers mogelijkheden behouden tot eigen regie en zelfsturing, en ondersteunt dit door een Amsterdamse vorm voor het persoonsgebonden budget te ontwikkelen. De gemeente erkent dat burgers zelf over kracht, kennis en creativiteit beschikken, die meer ruimte zouden moeten krijgen door het beperken van bureaucratie en door ontschotting. Dit zijn een aantal van de punten die onze instemming hebben en die kunnen bijdragen aan het realiseren van de centrale doelstellingen van de Wet maatschappelijke ondersteuning.

In het beleidsplan worden echter ook uitgangspunten, voornemens en doelstellingen beschreven die wij zorgwekkend vinden. Daarnaast zijn veel beleidsvoornemens nog algemeen en onuitgewerkt en ontbreken er specifieke indicatoren die werkelijk inzicht zouden moeten geven in wat er de komende jaren te verwachten is.

De beoogde nieuwe inrichting van het stelsel van zorg en welzijn zal gepaard gaan met ingrijpende veranderingen en nieuwe verantwoordelijkheden voor burgers, zorgverleners en welzijnsorganisaties. Het welslagen van een nieuwe werkwijze en een nieuw stelsel, staat of valt met de mate waarin alle partijen in staat zullen zijn tijdig de gewenste veranderingen door te voeren.

Van zorgaanbieders en maatschappelijke organisaties wordt in korte tijd een groot vermogen tot verandering en vernieuwing gevraagd. Zij moeten invulling gaan geven aan een nieuwe rol, waarvoor andere deskundigheid en andere competenties ontwikkeld moeten worden dan die waarover zij nu beschikken. Dit zal zorgvuldig en langs de weg van geleidelijkheid moeten gebeuren, wil de gemeente haar ambities kunnen waarmaken.

Van burgers wordt verwacht dat zij meer verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en elkaar. Daarvoor dienen juist burgers met beperkingen wel toegerust worden. Het vraagt immers een cultuuromslag die niet automatisch gaat. Het aanboren van eigen kracht vergt tijd en kan alleen worden bevorderd met concrete investeringen. Een organisatie als Cliëntenbelang kan daarin een rol spelen.

Clïëntenbelang ziet, juist door de veelheid aan veranderingen op diverse terreinen, een reëel risico dat er voor burgers onduidelijkheid en onzekerheid zal ontstaan over bij welke partij zij voor ondersteuning terecht kunnen. Zowel tijdens als na de overgangsfase naar een nieuw stelsel, moeten burgers adequaat en tijdig geholpen worden en er van op aan kunnen dat zij passende ondersteuning krijgen. Kwetsbare mensen mogen niet in een grijs gebied terecht komen, waarin zij zelf moeten achterhalen bij wie zij voor hulp en ondersteuning terecht kunnen, en in het slechtste geval van hulp verstoken blijven.

Belang informatievoorziening

De gemeente zal een aantal fundamentele zaken moeten waarborgen:

Intensieve en tijdige informatievoorziening aan burgers over veranderingen in regelgeving en de inrichting van het zorgstelsel. Heldere informatie over bij wie welke verantwoordelijkheden belegd worden.

Uit het beleidsplan blijkt een tendens om informatievoorziening steeds meer via digitale kanalen aan te bieden. Voor sommige burgers zal dit uitkomst bieden, maar het is onvoldoende om burgers te verwijzen naar websites. Ook andere vormen van informatievoorziening blijven noodzakelijk. De informatievoorziening zal via laagdrempelige informatiekkanalen moeten plaatsvinden, en in begrijpelijke taal. Beleidsmakers dienen zich te realiseren dat hun informatie voor *alle* burgers bestemd is en dus voor iedereen begrijpelijk moet zijn.

Groter beroep op mantelzorg en sociale omgeving

Burgers die ondersteuning nodig hebben, zullen de komende jaren vaker een beroep moeten gaan doen op mantelzorgers, de sociale omgeving en vrijwilligers. We zien hier een risico voor mensen die een zeer beperkt sociaal netwerk hebben of niet over voldoende regievaardigheden beschikken. Ons bereiken nu al zorgelijke geluiden van mensen die geen beroep kunnen doen op mantelzorgers of een sociale omgeving, maar daar door loketmedewerkers toch naar verwezen worden. De grenzen van wat mantelzorgers en vrijwilligers op een verantwoorde wijze kunnen doen, moeten scherp worden bewaakt. Anders ligt rooibouw om de hoek, met ernstige gevolgen voor mantelzorgers en cliënten.

De gemeente stelt zich ten doel te voorkomen dat het aantal overbelaste mantelzorgers de komende jaren stijgt. Met het toenemende beroep dat op mantelzorgers wordt gedaan en de noodzakelijke toename van het aantal mantelzorgers, zal het halen van deze doelstelling grote inspanningen vereisen. Een goed aansluitend, laagdrempelig aanbod van respijtoorzieningen zal onontbeerlijk zijn.

Groter beroep op eigen kracht

In het beleidsplan wordt met enthousiasme het credo van de eigen kracht gepresenteerd. Ruimte geven aan de eigen kracht van mensen is positief: het kan leiden tot meer eigen regie en een grotere zelfstandigheid - voor hen die hiertoe in staat zijn. De realiteit is echter ook, dat de drastische inkrimping van voorzieningen als gevolg van bezuinigingen, voor sommigen onvermijdelijk tot een verslechtering zal leiden. Sommige burgers kunnen het wegvallen van voorzieningen eenvoudigweg niet zelf opvangen. Het promoten van de 'eigen kracht' kan niet los staan van erkenning dat er grenzen zijn aan de fysieke en psychische draagkracht van mensen, zeker voor diegenen die een grote kwetsbaarheid hebben. We zien in het beleidsplan onvoldoende waarborgen dat de grenzen van de draagkracht erkend (zullen) worden.

Randvoorwaarden eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en participatie

Het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid is positief, maar de randvoorwaarden moeten wel aanwezig zijn. Zelfstandig wonen en zorgen voor elkaar kan alleen als hiervoor voorwaarden worden geschapen, niet alleen in de inrichting van de zorg, maar ook in de fysieke inrichting van de stad en op de Amsterdamse woningmarkt. In algemene zin wordt in het beleidsplan gesproken over (de wenselijkheid van) het verbeteren van de toegankelijkheid van algemene voorzieningen voor alle burgers, maar aan deze wens zijn geen concrete uitwerking, prioriteiten of indicatoren verbonden. Kunnen burgers met beperkingen straks werkelijk overal terecht, zodat hun zelfredzaamheid en participatie een realiteit wordt?

Welke concrete doelstellingen stelt Amsterdam voor het vergroten van het aantal toegankelijke, levensloopbestendige woningen, in een tempo dat aansluit bij de ambities van het Wmo-beleidsplan? Het past binnen een vierjarig Wmo-beleidsplan om ook over de schotten van portefeuilles en gemeentelijke diensten heen, inspanningen en doelstellingen te benoemen. Binnen het college dienen hierover bindende afspraken te worden gemaakt.

Nieuwe taken welzijn

Bij het welzijn wordt een groot aantal nieuwe verantwoordelijkheden neergelegd. Het sociaal cultureel werk moet meer 'persoonsgericht' worden: het moet zich gaan richten op de activerende ondersteuning van kwetsbare mensen en het ondersteunen van mantelzorgers. Van het welzijnswerk en vrijwilligersorganisaties wordt een belangrijke inzet verwacht in het faciliteren en stimuleren van vrijwilligerswerk in de informele zorg. Daarnaast moet het welzijn een aanbod ontwikkelen van vormen van groepsbegeleiding, als gevolg van de decentralisatie van de AWBZ functie Begeleiding.

We plaatsen vraagtekens bij de haalbaarheid van deze forse taakwijziging van het welzijn binnen enkele jaren, zeker in een tijdperk waarin fors bezuinigd wordt op het welzijn. Het gaat om een wezenlijke inhoudelijke verandering van taak, waarvoor opleiding en training van medewerkers noodzakelijk is. Bij de uitwerking van de visie op het welzijn nieuwe stijl, moeten dan ook middelen gereserveerd worden voor opleiding en training, opdat medewerkers deze nieuwe rol kunnen waarmaken.

Voor bepaalde doelgroepen, waaronder mensen met een verstandelijke beperking, moet de deskundigheid die aanwezig is bij organisaties die nu begeleiding bieden, een plaats krijgen binnen het begeleidingsaanbod van de gemeente. Het is niet verantwoord om deze taak bij welzijnswerkers neer te leggen, die onvoldoende kennis en deskundigheid over deze doelgroepen hebben, terwijl elders goedgeschoolde werkers aanwezig zijn.

Gekantelde werkwijze

Het invoeren van de gekantelde werkwijze wordt in het beleidsplan uitgelegd als een kans om meer verantwoordelijkheid neer te leggen bij de sociale omgeving en het individu met een ondersteuningsvraag. De kanteling wordt opgevoerd als een kans om kostenbesparingen te realiseren. Dit doet geen recht aan de visie waarvoor de kanteling staat. Centraal in deze visie staan de integrale vraagverkenning en het bieden van maatwerk voor iedere individuele situatie, waarbij de sociale omgeving zo mogelijk een rol kan spelen.

Voor de invoering van de gekantelde werkwijze is een goede invulling van de functie van de 'sociale professional', die een centrale positie in de indicatiestelling krijgt, cruciaal. De sociale professionals moeten over een breed scala aan competenties en deskundigheid beschikken en kennis hebben over uiteenlopende beperkingen, om in staat te zijn tot een goede vraagverkenning, inschatting van de eigen kracht en de kracht van de sociale omgeving.

Indicatiëstelling

Snelle, vereenvoudigde indicatiëstelling kan een vooruitgang zijn voor de verstrekking van eenvoudige hulpmiddelen en het invullen van eenvoudige ondersteuningsvragen. Eerste lijn professionals kunnen daarin een rol vervullen, mits duidelijk is wat de grenzen zijn van hun deskundigheid en verantwoordelijkheid.

De indicatiëstelling voor mensen met complexere beperkingen moet maatwerk zijn en daarvoor blijft specialistische kennis en deskundigheid noodzakelijk. Dit kan niet als indicatiëstelling langs beslisbomen plaatsvindt en evenmin kan dit maatwerk in de eerste lijn worden uitgevoerd.

De indicatiëstelling moet juist bij complexere vragen objectief en onafhankelijk zijn. Dit is ook van groot belang bij de verdere uitwerking van de decentralisatie van de functie begeleiding.

Dienstverlening loketten Zorg en samenleven

In het beleidsplan wordt terecht gesteld dat een verbetering van de gemeentelijke dienstverlening noodzakelijk is, zodat bureaucratie geen belemmering vormt voor zelfredzaamheid en participatie. Er wordt echter niet expliciet gesproken over het verbeteren van het functioneren van de loketten Zorg en Samenleven, terwijl hier alleszins aanleiding toe is. De loketten moeten immers een centrale rol vervullen in de informatievoorziening aan burgers en het helpen vinden van een passende oplossing voor ondersteuningsvragen. Juist in een tijd van ingrijpende veranderingen, waarin van burgers een grotere eigen verantwoordelijkheid wordt verwacht, moeten de loketten hun rol uitstekend vervullen. Verbreding van de loketten Zorg en Samenleven tot Brede Sociale loketten zal niet automatisch tot een verbetering van de dienstverlening leiden.

We willen dit te meer benadrukken, omdat ook in het onlangs door de wethouder gepresenteerde verbeterplan voor de Wmo-dienstverlening, maatregelen voor het verbeteren van het eenduidig functioneren van de loketten ontbreken. Terwijl juist op dit punt concrete en tijdige maatregelen nodig zijn, die in het beleidsplan omschreven zouden moeten worden.

Stapelingsëffecten financiële positie

De gemeente gaat onderzoeken of voor meer Wmo-voorzieningen eigen bijdragen geheven kunnen worden. We signaleren een zorgwekkend combinatie-effect met de verhoging van zorgpremies en het eigen risico; daarnaast de invoering van de huishoudtoets bij de Wet Werken naar vermogen, waardoor samenlevende arbeidsongeschikte mensen geen zelfstandig inkomen meer zullen hebben. Dit alles zal leiden tot een toenemende financiële afhankelijkheid van burgers met een arbeidshandicap en ouderen met een minimuminkomen van familie; het eindresultaat zal een toename van armoede zijn. Het is niet voor niets dat wethouder Asscher recentelijk zijn zorg heeft uitgesproken over de stapeling van financiële effecten voor kwetsbare burgers als gevolg van de vele maatregelen en bezuinigingen door het Rijk.

De gemeente zou terughoudend moeten zijn bij het invoeren van nieuwe eigen bijdragen. Als er al nieuwe eigen bijdragen worden ingevoerd, moet de ondergrens hiervoor aanzienlijk hoger liggen dan de ondergrens die nu gehanteerd wordt. Anders is het gevolg onvermijdelijk dat mensen die meerdere voorzieningen nodig hebben een steeds groter deel van hun inkomen kwijt zijn aan diverse eigen bijdragen.

Ten overvloede vermelden we dat de Aanvullende tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten in 2010 flink is versoberd en dat ook op de landelijke tegemoetkoming uit de Wtgc wordt bezuinigd. We vragen u dan ook met grote nadruk om alle financiële aspecten voor deze groepen burgers zorgvuldig in kaart te brengen alvorens te besluiten tot het invoeren van nieuwe eigen bijdragen.

Op de Amsterdamse Participatiemarkt kondigde de wethouder Zorg aan dat een coördinerend wethouder de monitoring van de stapeling in zijn portefeuille krijgt. We horen graag welke wethouder deze taak op zich zal nemen.

Met de ophanden zijnde veranderingen, is de inbreng van cliënten meer dan ooit noodzakelijk. Graag denken we in de komende jaren intensief mee over de wijze waarop de gemeente Amsterdam haar beleid ter ondersteuning van burgers en hun maatschappelijke participatie vormgeeft.

Hoogachtend,

Mr A.W. Warnar
Directeur